

ЕЛЕКТРИЧЕСКА СХЕМА

Пълната електрическа схема на цифровия волтметър е дадена на фиг. 66.

Входен усилвател. Основна задача на входния усилвател е да осигури възможно най-голямо входно съпротивление и минимален входен ток. Това е постигнато с операционния усилвател ИС₁ — μ A741 (МAА741 — ЧССР, 1U0741 — НРБ), свързан в неинвертиращ режим със 100% отрицателна обратна връзка (фиг. 66 а). В този случай схемата работи като усилвател с коефициент на усилване 1 (повторител на напрежение). Входният сигнал през резистора R_8 се подава на неинвертиращия вход, а веригата на обратната връзка връща целия изходен сигнал през R_{10} към инвертиращия вход. По този начин се осигурява най-голямо входно съпротивление и голяма стабилност на схемата.

Измерването на напрежение се подава на входен атенюатор от последователен тип, съставен от резисторите R_1 — R_4 . Те трябва да са точни (под 1%) или подобрени с точен омметър. За предпочитане са фабрично точните резистори, тъй като те имат голяма стабилност и по отношение на температурата и стареенето. Атенюаторът е четиристъпален и се превключва с галетния ключ K_2 (2×4 положения).

Резисторът R_8 и кондензаторът C_1 образуват входен филтър за затихване на евентуално проникнали паразитни сигнали. Капацитетът на C_1 е избран с компромисната стойност 0,1 μ F — при по-голям капацитет се увеличава времеконстантата на измерването, а при по-малък — намалява затихването на филтъра за най-ниските честоти. Качеството на този кондензатор пряко влияе върху точността на измерването, затова той трябва да е с най-голямо изолационно съпротивление на диелектрика, например стирофлексен.

Входната защита срещу свръхнапрежения се осигурява от преходите база — колектор на транзисторите T_4 и T_5 и ограничителния резистор R_8 . Това свързване ограничава максималното напрежение в неинвертиращия вход на операционния усилвател до големината на захранващото напрежение, увеличено с пада в прехода база — колектор. Транзисторите T_4 и T_5 трябва да имат възможно най-малък обратен колекторен ток, тъй като той е смущаващ входен ток. Избраните транзистори КF525 са особено подходящи за случая — техният обратен колекторен ток е само 0,8 пА. Използуваните често за такъв вид защита силициев диоди имат значително по-големи обратни токове — няколко десетки наноампера.

Защитният резистор R_8 е достатъчно голям, така че при мак-

симално претоварване токът през него не е опасен за преходите на T_4 и T_5 . След отстраняване на свръхнапрежението волтметърът заработва нормално.

Наличието на някакво напрежение в изхода на ИС₁, когато на входа не е подаден сигнал, се дължи на входното напрежение на несиметрия, което за μ A741 е около 1 mV. Балансирането на тази несиметрия е възможно с пример-потенциометъра R_9 , включен между изводите 3 и 9 на ИС₁. С компенсацията на напрежението на несиметрия се намалява и топлинният дрейф на входния усилвател.

Много по-големи неприятности създава входният ток на несиметрия (разликата между токовете в двата входа на операционния усилвател), който при μ A741 е около 50 пА. Този ток предизвиква значителен пад във високоомните резистори на входния делител и на измервания източник. Токовата несиметрия е причина за голям топлинен дрейф на нулата и води до грешки в измерването.

Най-простият начин за компенсиране на токовата несиметрия е, като се създаде компенсиращ ток в неинвертиращия вход чрез помощен източник. В схемата на волтметъра този източник е съставен от генератор на постоянен ток, изграден с транзисторите T_1 , T_2 и T_3 . През неинвертиращия вход на операционния усилвател протича базовият ток на T_3 , който е β -път по-малък от колекторния ток. Чрез изменение на R_6 този ток може да се регулира до постигане на пълна компенсация на токовата несиметрия.

Тъй като транзисторите T_1 , T_2 и T_3 имат равни или близки топлинни характеристики с тези на входните транзистори на операционния усилвател, схемата компенсира частично и температурния дрейф на входния ток.

Измерване на съпротивления. През измервания резистор, включен в буксите R_x , се пропуска определен ток, получен от токов генератор, изграден с транзистора T_6 . Падът върху R_x е пропорционален на съпротивлението на резистора и през ключа K_1 се подава във входа на усилвателя ИС₁.

Токовият генератор има 4 обхвата за постоянен ток: 1 mA, 100 μ A, 10 μ A и 1 μ A. Те се избират с превключвателя K_3 и определят четирите подобхвата за измерване на съпротивления. За удобство при еталонирането към резисторите R_{14} , R_{16} , R_{18} и R_{20} , които опеределят обхватите на генератора, са добавени донаториращите пример-потенциометри R_{15} , R_{17} , R_{19} и R_{21} .

Точността и стабилността на токовия генератор се влияе предимно от изменението на U_{BE} и I_B на T_6 при промяна на температурата. Изменението на базовия ток може да се намали, като се подбере транзистор с голямо усилване по ток. Изменението на